

miðvikan

Hann hefur spælt sær við tankanum um Barbu, men er ongantíð farin longri enn at spæla. Veitslunátina, dýrandi fullur - »Aldri hevdí hon (Barba) sæð hann í slíkum skili« - koma rivur í yvirflatan, og hann sipar grovliga til ta tiltiknu land-tunnuna: » - Nú, Barba! segði hann: situr tú við eina tunnu? Eg helt teg hava fingið nóg mikið av tunn-um!«. Sorinskrivarin hefur ekki *altíð* tamarhald á sær.

Nakað er av feroyskum mótevgis donskum í skald-søguni, tó oftast væl fjalt, og ta einu ferðina, hesin spurningur stingur seg upp, verður hann orðaður av sorinskrivarinum. Tað er í kapitlinum »Far, verð, far væl«, har hann grundar yvir, hví hann ikki setur seg í sín stól saman við hinum embætisfólkunum, men í staðin krógvar seg uppi á loftinum:

Hann hevdí einki ilt inni við tey, men kortini var í løtuni okkurt, sum gjórði skilnað. Tey tosaðu danskt. Nú, tað var teirra mál. Og Jóhan Hendrikkur hevdí einki agg til tað, ið danskt var, hann hevdí verið nóg í Danmørk, hansara sjálvs ætt var dansk. Ja, hann hevdí hildið tað verið byttligt, um fólk sum fútin ella handilsforvaltarin høvdu tosað feroyskt. Og kortini, her heima á landi millum feroyska almúgu hóskaði hetta lættgongda málið ikki upp í tónalagið. Hetta orkymlaði hann á sama hátt, sum tá ið hann hoyrði onkun spæla óðmøgin við upp á eitt ljóðföri.

Sorinskrivarin heldur seg til bókurnar, og ætlanirnar um at fara upp í ta vandamikla tilveruna gerast aldrin annað enn spæl í huganum.

Kjarnin í lívsáskoðanin hjá sorinskrivarinum er einföld: »at royna at gera nyttu í hesum heimi, sum eg eri komin í«, og í kirkjukapitlinum, meðan bróðirnar prædika, nertur hann við somu áskoðan: »Men sorinskrivarin, hin altíð ivamikli og tvøri, fekk hetta súra hugskot, at eitt lítið verk avrikað á jørðini er betri enn tíggju fagnaðarróp á himni«.

Niðurstøðan hjá Jóhan Hendrikk Heyde tykist lesaranum kunnig, og hon er eisini næstan tann sama sum endasetningurin í skaldsøguni »Candide« hjá Voltaire: »Il faut cultiver notre jardin«. Í týðingini hjá Christiani Matras: »Men nú er at fara til verka í urtagardinum!«

Krambakallurin Neyðars Gaprial! Tað einasta, hann hugsar um, er at leggja sum mest av hesi verð inn undir seg og á tann hátt koma sær fram og upp í samfelagnum. Av fyrstan tíð er Gaprial ikki óreinnur:

Gaprial var góðsligur til,

men ikki sørt errin embætis vegna. Muðurin var stórur og holdmikil og skúmaði beinanvegin av tydligum framföri. Hann var feitur av at ganga fyrri einki, og í hes-

tygara hjúnalag við henni í summar!

Bæði Súsanna og harra Pál vóru ósvarin av Gapri-ali. Hann næstan græt. Meingleði, illsinni og minn-

lyst uttanifrá, fyrst nökur brot í inngangskapitlinum og síðani í høgudsheitum í kapitlinum »Einkjan á garðinum« - »veitt frískt gul var komið í tey linu samrøðu-

Barbara Salling var heldur høg og ljós, muðurin stórur og reyður, tenninar vakrar. Medferðin hevdí lætt lag og mikla kurteisi. Susanne Harme hevdí finari vakst-

offer. William Heinesen:

Hon er ikki trúleys og ótakssom, men uttan fyrilit og óstøðug. Hon er sjálgvóð og vil tekkjast fólk, men ikki á ein svikfullan lúnskan hátt; hon skaðar seg sjálva í sama mun sum hon skaðar onnur. Hon er í stuttum ikki ómoralisk, men amoralisk - eitt brot av villari náttúru, um somu tíð tankaleys, samvitskuleys og góðvarin sum eitt dyr. Tað demoniska hjá henni grundar seg á hetta.

Eitt hjúnalag, sum kirkjan hefur vælsignað, skal vera vernd imóti tí vandamikla erotikkinum, bulvirkni móti demoniskari kynsligari girnd, men Barba setur ikki sína ást í ein samfelagsligan samanhag: hóast hon hefur verið gift tríggjar ferðir og havt mong kærleiks-sambond, eigur hon eingi børn. Hjúnalagið, tann einstasti møguleikin samfelagið loyvir, hóvar henni ikki, tí hon krevur, at alskur og uppliving straks skulu nýtast. Mótsett øllum øðrum leitar Barba hvørki eftir tryggleika ella sannan frá umhvørvinum. Hon krevur friar ræsur og hálovan, og hon víðurkennir ikki avmarkingar settar av samfelagnum. Og tað er júst í hesi stremban eftir fullkomnum frælsi, at hon er bergtakandi - og verður fordømd.

Ikki fyrr enn Barba hittir Andrias, ið ikki er prestur og hartil eitt líka stórt flog sum hon, verður hon trúgv, men nú ber ikki til longur.

Tíðarfesting

William Heinesen nevnr í innganginum til »Barbu og harra Pál«, at »Hendingarnar fara fram á døgum Fimta Friðriks, men hetta er eingin fornlig lysing, heldur mestsum nútíðarlig, hevdí eg hildið, og alla bókin byggir Jørgen-Frantz Jacobsen á sjálvroyndir, ikki á lestur og bókmentálga kanning« (Heðin M. Klein tyddi úr donskum).

Fríðrikur Fimti var kongur frá 1746 til 1766. Í kapitlinum »Veröld« verður sagt, at teir fronsku orlogsmenninir eru á heimleið úr Sjeý-árskrígunum í Amerika 1756-1763. Sögnin fer harafturimóti fram fyrst í 1700-talinum. Peder Arreboe (1675-1756) var prestur í Vágum frá 1706-18.

Hví flytir Jørgen-Frantz Jacobsen søgugongdina frá fyrst í öldini til umleið 1760? Vit skulu minnst til, at hann var søgumaður og tí stak nærlagdur øllum tilfikum víðvíkjandi.

Grundin er ivaleyst hon, at hann vil væl og víðiliga inn í Upplýsingartíðina (uml. 1690-1770). Hann vil inn til Rousseau (1712-78) og kanska fyrst og fremst Voltaire (1694-1778). Holberg (1684-1754) er eisini ein partur av myndini, somuleiðis pietismen, sum í fyrsta lagi ger seg galdandi í Danmark í 1730unum. Tann fyrri parturin av öld-

um dagliga lívinum innan fyrri skivuna var hann givin til at arga. Tað var sum ein sjúka hjá honum.

Bardagin fyrri ið góðum ella illum at troka seg fram til eitt størri starv spillir, og tann ússaligi parturin av Gapriali gerst alt tyðuligari sum frá líður.

Í loyndum er Gaprial forelskaður í systkinabarninum Barbu, og tá ið hann - oftast grovliga - sipar til hennara levnað, er hon skemtingar-som og koket afturimóti. Hetta ósir hann sjálvandi bara enn meira. Men Barba hefur aldri roynt seg við honum - »Hon hevdí ongantíð havt stundir« - og djúpt inni í Gaprials materialistisku sál visir tað seg kortini at vera hansara dyggasta trá: »Eisini í hansara handilssál búið ein loyniligur feril av byttskapi. Tað var einki. Kanska var tað ikki annað enn ein lítill hundur, ið yldi móti mánanum, tá ið eingin hoyrði. Hann livdi væl, fekk løn og tjenti framhjá«.

Gaprial skalt giftast fútdóttirini Súsonnu Harme, sum er vorðin »skalad« undir flotavítjanini. Hann roynir at trúttu niður í seg sjálván, hvussu góður handilin er, men Barba kemur í heilum fram fyrri hann: »Hon var eingin Barba - Harrin havi lov, hon var eingin Barba!«. Tann havnaði Gaprial setir í heilum niður á Barbu, men megnar minni enn so altíð at tálma sær. Her illneitast hann inn á harra Pál:

Aldrin í lívinum havi eg vitad nakra so bytta gerð sum

ið um tolda pínu vavdust saman í rødd hansara.

Tá ið Barba í endanum fer framvið fjöldini av forvitnum, tegir eisini Gaprial, men komin í Fútastovu er hann sær aftur líkur: »Nú er hon lúg, tann tyttan!«. Girndin hjá Gapriali eftir ríkidømi og embæti verður ivaleyst nýtast, men kynsliga er hann at líkna við ein gelding, vanvirdur av kvinnum.

Sólin

Teir persónar, sum higartil eru víðgjördir og aðrir teim-um á baki, eru bara at rokna sum gongustjórnur sum mala um tann stóra livveitarin, og tí hava vit livveitarin, og fleiri ferðir borið við bæði hennara lyndi og hennara gerðir. Barba er kjarnin í skaldsøguni, øll hava eina meining um hana ella verða rúnabundin av henni. Spurningarnir, sum skaldsøgan víðger, kykna upp um hennara leiðir, og tað er við hennara hjálp, at munurin millum ærusjúku og idealismu gerst sjónskur.

Øll verða ávirkaði av hennara hjáveru: »Alt var knappliga umskift. Sjálvst Gaprial var óðrvísi«, og ljósmetaforarnir eru sjálv-sagdir: »Hon var bæði blíð og týð við fólk flest og ongantíð stolt. Men tá ið sólin eitt illveðurskvöld knappliga skínur inn á menn, sum halda krákingur ...« Og beint aftaná verður hon ikki bara samanborin við sólina, hon verður jayvsett við hana: »Barba, sólin, fekk knappliga...«

Barba verður næstan bara

seglini, tá ið fútin nevndi navn hennara« - har lögmaður og sorinskrivari royna at gera eina rættvísa mynd av Barbu, eina mynd, har slaturin er sálðaður frá.

Barba er eitt ógvuliga vanligt og kærkomið samrøðuevni, og hon verður íðuliga fordømd, men so knapt hon trínur inn á pall, hvørva bæði vreiði og fordøming, og øll varnast bara hana, og hon gevur sær far um øll. Sjálvst tann grima og dæmandi Armgard, sum hefur kallað Barbu fyrri »størsta hora í landinum« eins og flóan í hennara hjáveru:

Andlitið á Armgard fekk ein so hugnaligan dæm, eitt smil fekk hesar samankrympaðu varrnarar at skiljast, teir gomlu tanngroddarnir komu undan av hesum blíðni, og til endans hugdi hon so blíðliga upp á Barbu, sum nakar nakrantíð kundi ventað sær av einum mása.

Løgmaður samanber hana við eitt barn - tað ger vinkonan Súsanna eisini - og sorinskrivarin ger hana til eitt náttúrufrýbrigdi. Anna Sofia Heyde, altíð fús at verja Barbu, er avrádd: »Soleiðis er kvinnulyndið«. Seinni sigur Anna Sofia, at allar kvinnur áttu at øvundað Barbu, tí tær fegnar víða verði sum hon. Hetta sigur kortini líka nóg um Onnu Sofiu sum um Barbu.

Greitt verður frá útsjón-dini, men dentur verður lagdur á, at hennara tølendi máttur hefur aðrar keldur:

rarlag og nógv vakrari andlit. Men hennara vitugu eygu vóru lítið aftur imóti tí lívmikla og skiftandi bragdinum í eygunum á Barbu, og hennara djúp-mæltu rødd var eintónað aftur imóti teim sjáldsomu tónabrotunum í málinum hjá vinkonuni. Tað var sum ein ælabogi av kitlandi ljóði, ið knappliga rann upp í hesum turra tosi.

Væl seinni, tá ið Andrias Heyde hefur lovað at taka Barbu við til Keypmannahavnar, sigur sorinskrivarin við hann, at »Barba [er] á mangan hátt ikki ... ikki serliga vitug«, og hann leggur aftrat: »Gud hjálpi okkum eisini, hevdí hon verði tað!«. Í Keypmannahavn heldur hann hana ikki eiga heimvist: »Barba í Keypmannahavn! Ja, har sleppur tú í hvussu er frá henni. Aðrenn ein mánaður er farin situr hon í Spunahúsinum«.

Sorinskrivarin bryggjar seg heldur ikki um at hugsa sær Barbu gamla, tí hon so fullkomiliga letur seg ráða av sínum hjarta: » - Og illa verður úr ... illa verður úr, tann dagin hjartað fánar, og hon skal fara at lata skilið ráða«. Jóhan Hendrikkur hjálpir Andriasi at smoyggja sær av landinum undan Barbu, men tað er við bløðandi hjarta: »Hon var náttúran sjálv, ábyrgdarleys, men haraftrat blind, løtt at narra, og tey narraðu hana, tey narraðu á óreinan hátt náttúruna mitt í hennara blinda og álitisríka leiki«.

Barba stúrir ikki fyri framtíðini, hon livir í løtuni og bara har - og tað krevur